

Аннотация: в статье освещаются формы и методы популяризации научного и педагогического наследия преподавателей вуза. Важное место уделено библиографическим указателям, в т.ч. и изданиям других вузовских библиотек.

Анотація: у статті висвітлюються форми і методи популяризації наукової та педагогічної спадщини викладачів вузу. Важливе місце приділено бібліографічним покажчикам, в т.ч. і виданням інших вузівських бібліотек.

УДК 37.035.6:379.85

ББК 74.560:75.81

**ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ ЗАСОБАМИ
КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
З ДОСВІДУ ДІЯЛЬНОСТІ КРАЄЗНАВЧО-
ТУРИСТИЧНОГО КЛУБУ ХНТУСГ «ПАТРІОТ»**

Кірсєва С.М., зав. відділом Наукової бібліотеки

**Харківський національний технічний
університет сільського господарства ім. П. Василенка**

« В дитинстві відкриваєш материк,
котрий назветься потім – Батьківщина»

Ліна Костенко

Аналіз світового досвіду педагогічної теорії і практики переконливо свідчить про те, що в кожного народу, етносу історично склалася своя власна національна система виховання і освіти. Тісний взаємозв'язок соціальних і економічних процесів, демократизація освіти, що відбувається останнім часом в Україні, вимагає від нашої молоді широкого кругозору, який повинен формуватися в процесі правильно організованої виховної роботи.

В епоху державного й духовного відродження України виникла необхідність реформування системи виховання в галузі освіти, пошуку нових шляхів та впровадження в навчальних закладах інноваційних технологій виховання, пропагування основ здорового способу життя. Важливою ланкою системи підготовки майбутніх фахівців є національно-патріотичне виховання. Воно повинно проникати у всі грані життєдіяльності студентів, впливати на їх навчання, поведінку, дії і вчинки, відкривати можливості чітко відрізняти прогресивне від застійного.

В науковій літературі розрізняють такі різновиди патріотизму: етнічний патріотизм (формується з материнською колисковою, засвоєнням рідної мови); територіальний патріотизм (любов до землі, на якій народився); державницький патріотизм (усвідомлення незалежності, державності, соборності України). Вітчизняний досвід підтверджує, що перетворення в системі виховання супроводжуються чималими ускладненнями.

В освіті і в духовному житті суспільства проявились проблеми, що називали протягом десятиліть. Їх гострота, масштаби необхідних змін виявились набагато більшими, ніж передбачалось раніше. Лише сформовані стійкі патріотичні якості допоможуть молоді правильно орієнтуватися в перспективах розвитку нашої країни, знаходити вихід з різноманітних життєвих ситуацій.

В Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді» (2015 рік) зазначено, що головною домінантою національно-патріотичного виховання молоді є формування активної за формою та моральної, за змістом, життєвої позиції. Запорукою ефективності виховного процесу є органічне поєднання

системи принципів національно-патріотичного виховання в цілісну систему.

Серед основних принципів національно-патріотичного виховання можна визначити:

- принцип національної спрямованості виховання, який передбачає формування у молоді любові до України, свого народу, шанобливого ставлення до його культури, здатності зберегти свою національну ідентичність;
- принцип культуровідповідності, який передбачає виховання, що спрямоване на формування культури особистості, базуючись на набутому морально-етичному досвіді людства;
- принцип толерантності передбачає формування у вихованців відкритості, толерантного ставлення до цінностей, відмінних від національних ідей, до культури, мистецтва, вірувань інших народів, здатності диференціювати спільне та відмінне в різних культурах, сприймати українську культуру, як невід'ємну частину загальнолюдської.

Які ж існують шляхи реалізації концепції національно-патріотичного виховання молоді?

Слід відмітити, що в умовах нового соціуму, важливого значення набуває **національне виховання засобами такого елементу культурної спадщини як туризм. Організація туристських подорожей рідним краєм і країною – це процес впливу на свідомість з метою формування у молоді патріотичних почуттів і любові до своєї Батьківщини і народу, загальнолюдських цінностей і моральних ідеалів, громадської активності особистості, виховання патріотичного прагнення сприяти позитивним змінам у суспільстві.**

Краєзнавчо-туристичний клуб ХНТУСГ «Патріот» з 2005 року, розробляючи плани подорожей визначає

собі за мету: залучення молоді до вивчення культури, історії України, пропагування кращих здобутків національної культурної і духовної спадщини, популяризація пам'яток природи, історичних місць та подій, етнографії та життєписів відомих діячів, пропагування молодіжного внутрішнього туризму.

В житті кожної людини настає час, коли виникає потреба озирнутися назад, відчутти себе частиною тієї великої спадщини, яка залишилася нам від минулого і запитати себе: **«Хто ми такі є?»**. Дати ж відповідь на це запитання можна, лише вивчаючи свій край, його минуле і сьогодення.

Пріоритетним у роботі клубу – є подорожі Україною, участь у реалізації Всеукраїнських проектах «Сім чудес України», «Сім природних чудес України», у проекті **«Пізнай свою країну»** для молоді та студентів, участь в університетських проектах «Сто чарівних куточків України, які варто відвідати», у краєзнавчому циклі «Історія міст та сіл України», та країнознавчому циклу «З усім світом на «Ти».

Десятки тисяч кілометрів проїхали ми Україною, щоб побачити, пізнати, історію України, кращі здобутки національної культурної і духовної спадщини, пам'ятки природи, історичні місця та події, пов'язані з життям відомих діячів. **За 10 років існування клубу було чимало славних подорожей, на сьогодні у списку – 56 мандрівок!**

Складовою краєзнавчих проектів стали конкретні тематичні напрями туристсько-екскурсійних маршрутів, зокрема: «Перлини Слобожанщини», «Фортеці й замки України», «Трипільська культура», «Козацькими шляхами», «Гетьманські столиці», «Музейні скарбниці України», «Міста – герої України», «Місцями бойової слави», «Мистецька Україна», «Відпочинок в українському селі» тощо.

Надовго запам'ятаються нам здійснені подорожі: «Дивне місто Миргород», «Намисто Волині» (Луцьк, Володимир – Волинський, с. Зимне, Берестечко, с. Колодяжне, Шацькі озера); «Золота підкова Черкащини» (м. Звенигородка, с. Моринці, с. Будище, с. Шевченкове, м. Корсунь – Шевченківський, м. Чигирин, с. Суботів, урочище Холодний Яр, м. Кам'янка, м. Канів), яка включала також і тематичні програми «На Батьківщині Тараса Шевченка», «Дорогами Великих Гетьманів»; «Відродження національних традицій» (Дніпропетровськ – Петриківка), «Історичні пам'ятки Волині та Поділля» «Історичними шляхами в глибину століть» (Нові Петрівці - Межигір'я – Вишгород – Буки - Біла Церква – Переяслів-Хмельницький – Обухів – Трипілля – Ржищів) тощо.

Подорожуючи по країні, ми відвідали чудові міста, які відкрили нам свої таємниці – це старовинний Львів (архітектурні пам'ятки якого мають загальноєвропейське значення), Київ, Івано-Франківськ, Тернопіль, Вінницю, Черкаси, Чернігів, Полтаву, Суми, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Кам'янець-Подільський, красуню Одесу («Південна Пальміра» зі своїм особливим неповторним колоритом), Херсон, Луцьк (Замок Любарта, Музей Волинської ікони), Чернівці (надзвичайне враження справив Національний Чернівецький університет), Ужгород...

Та невеликі стародавні міста, події в яких дзеркально відбивають історію нашої країни: це Батурин (який на той час фактично був столицею гетьманської України), Путивль (оспіваний в «Слові про полк Ігорів»), Чигирин (теж колишня гетьманська столиця), Збараж, Кременець, Вишнівець, Галич, Рогатин, Острог, Володимир-Волинський, Бучач, Тульчин, Дрогобич, Теребовля, Немирів, Тульчин, Могилів-Подільський, Меджибіж, Летичів, Охтирка,

Умань, Канів, Корсунь-Шевченківський, Новгород – Сіверський, Ніжин, Переяслав-Хмельницький (особливе місто на карті України, де зароджувалась державність, де формувалась нація українців) та багато інших. **Більш восьми тисячі населених пунктів в Україні мають цінну історичну спадщину.**

Нема в людини місця дорожчого, ніж те, де вона народилась, землі, на якій зросла... Щоб посправжньому любити рідний край, його слід добре знати, необхідно вивчати його історію, мову, культуру. Тому кожного року ми подорожуємо рідною Харківщиною. Такі екскурсії, що стали традиційними, як подорож містом, «Слобожанськими садибами» Харківщини, відвідування літературно-меморіального музею Г.С.Сковороди, меморіалів «Висота Маршала Конєва», «Дробицький яр» **сприяють глибшому вивченню і розумінню історії рідного краю.**

Останні наші подорожі: **екскурсійно – пізнавальна мандрівка «Визначні пам'ятники Харківщини» (відбулася весною 2015 року)** проходила територією історико-археологічного музею-заповідника «Верхній Салтів», як одного з найбільш яскравих явищ культури раннього середньовіччя Східної Європи. (VIII-X ст.); а восени в листопаді нас чекало знайомство нас ще з одним цікавим екскурсійним об'єктом Харківщини - Красноградом – красивим і затишним містом, історія якого пов'язана зі спорудженням в XVII ст. Української оборонної лінії, з селом **Знам'янка**, де був розташований маєток роду Дуніних-Барковських. Ми були здивовані тим – скільки цікавих, незнаних куточків є на рідній Батьківщині.

Виходячи з напрацювань та певного досвіду, можна стверджувати, що саме туристсько-краєзнавча робота сприяє формуванню і розвитку соціально-зрілої особистості, виховання патріотичних почуттів

неможливе без вивчення історії рідного краю. **Любов до Батьківщини, почуття відповідальності за долю рідного краю не виникають самі по собі, а виховуються.**

Таким чином, ефективний виховний потенціал туристичної діяльності виступає суттєвою умовою і чинником національно-патріотичного виховання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. «Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді», Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді від 16.06.2015 № 641

2. Абрамчук, О. В. Патріотичне виховання студентів вищих технічних навчальних закладів [Текст] : монографія / О. В. Абрамчук, М. М. Фіцула. – Вінниця : Універсум, 2008. – 137 с.

3. Гавлітіна, Т. М. Національно-патріотичне виховання підлітків в умовах позашкільного навчального закладу [Текст] : навч.-метод. посіб. / Т. М. Гавлітіна. – Рівне : Волинські обереги, 2007. – С. 26-27.

4. Національна ідея в становленні громадянина-патріота України (програмно-виховний контекст) [Текст] / НАПН України, Ін-т проблем виховання ; [І. Д. Бех, К. І. Чорна]. – Київ, 2014. – 48 с. – Бібліогр.: 15 назв.

5. Чепіль, М. М. Краєзнавство як чинник патріотичного виховання в українській педагогічній думці (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) [Текст] / М. М. Чепіль // Вісник Дніпропетров. ун-ту ім. Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія. Пед. науки. – 2015. – № 1. – С. 38

Анотація: розкрито досвід виховання любові та поваги до своєї Батьківщини засобами туристичної діяльності.

Аннотация: раскрыт опыт воспитания любви и уважения к своей Родине средствами туристической деятельности.